

TIELIIKENTEEN PÄIHDEONGELMAAN ON PUUTUTTAVA

Poliisin alkuvuoden tilastojen perusteella rattijuopumus on lisääntynyt. Epäiltyjä rattijuoppoja on jäänyt kiinni yli 800 enemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. Tehovalvontaviikolla huhtikuussa puhallutettiin noin 40 000 kuljettajaa, joista joka 104:s oli juovuksissa.

Viime vuonna tutkijalautakunnat tutki 255 kuolemaan johtanutta moottoriajoneuvo-onnettomuutta. Noin joka kolmannessa kuljettaja oli päihtynyt. Näissä onnettomuuksissa veren alkoholipitoisuudet olivat korkeita ja kolmannes rattijuopoista oli uusijoita. Noin puolet humalassa olleista kuljettajista oli nuoria aikuisia.

Kulutuksen kasvu lisää riskiä

Alkoholin kulutuksen muutokset ovat tutkimusten mukaan vahvasti yhteydessä liikenteemme turvallisuuteen. Voimakkaan kasvun vuosina rattijuoppojen aiheuttamat henkilövahingot lisääntyvät. Vuonna 2004 alkoholin hinnat laskivat ja kulutus kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 15 %. Samalla tavoin lisääntyivät rattijuopumusonnettomuuksista aiheutuneet henkilövahingot. Tämä tutkimustulos näytti edelleen pitävän paikkansa vuonna 2006.

Rattijuopumuksen taustalla on irrallisuutta ja vieraantuneisuutta

Rattijuopot myöntävät usein itsellään olevan henkilökohtaisia ongelmia sekä raha-asioissa, henkilösuhteissa että työssä ja vapaa-ajan vietossa. Yhä suurempi osa rattijuopoista on päihderiippuvaisia. Kun päihteiden käytön hallinta on pettänyt, ei halutessakaan pystytä noudattamaan yhteiskunnan normeja.

Noin kymmenen vuotta sitten voimaan tullut EU-direktiivi velvoittaa viranomaisia puuttumaan päihtyneenä kiinnijääneiden ajolupaun. Sen myötä on otettu käyttöön erilaisia yhteistyömalleja kiinnijääneiden päihderiippuvuuden ja terveydentilan selvittämiseksi. Kuljettaja ohjataan omalääkärin vastaanotolle, A-klinikoille tai yksityisille lääkäriasemille. Sovitun seuranta-ajan kuluessa arvioidaan, pystyykö hän olemaan ilman päihteitä ja näin välttää rattijuopumuksen uusiminen.

Seurantatutkimus on kuitenkin hiljattain paljastanut, ettei kuljettajan lääketieteellisellä seurannalla ole vaikutusta päihtyneenä ajamisen uusimiseen. Asiantuntijalääkärit ovat sitä mieltä, että on turhaa kohdentaa terveydenhuollon rajallisia resursseja tähän hyödyttömäksi arvioituun toimintaan. He ehdottavat toiminnan muuttamista siten, että poliisi seuraa määräaikaisten ajokieltojen noudattamista ja oikeuslaitos peruu uusintatapauksissa ajoluvan joko toistaiseksi tai kokonaan.

Nuorilla muita suurempi riski

Nuorten ja kokemattomien kuljettajien riski joutua rattijuoppona kuolonkolariin on muita suurempi. Alle 24-vuotiaita on liikenteessä tavatuista rattijuopoista noin 10 prosenttia, mutta kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa lähes 40 prosenttia. Ajaminen ei heillä ole vielä muodostunut rutiiniksi. Lisäksi joidenkin nuorten elämäntapa suosii riskinottoa.

Kun nuori irtoaa kodin vaikutuspiiristä, mutta kokee itsensä vielä irralliseksi aikuisten maailmasta, yhteiskunnan normit eivät tunnu juuri häntä sitovan. Nuoret hakeutuvat toistensa seuraan ja muodostavat omia käyttäytymistapojaan. Rattijuopumuskin saattaa olla ryhmän normien mukaista. Tutkimustulosten mukaan 70 % nuorista kertoo lähteneensä tuntemattoman kuljettajan kyytiin ja kolmannes kertoo olleensa juopuneen kuljettajan kyydissä. Alkoholin vaikutuksen alaisena ilmoittaa ajaneensa noin 10 % lukiolaista ja 20 % ammattioppilaitosten opiskelijoista.

Alkolukosta apu?

Rattijuopumuksen ehkäisyssä yhdistellään erilaisia keinoja lainsäädännöstä sosiaali- ja terveystieteisiin toimiin. Heinäkuussa 2005 käynnistyi kolmivuotinen alkolukkokokeilu. Alkolukko tekee humaltuneena ajamisen mahdottomaksi. Sen voivat rattijuopoista ottaa vapaaehtoisesti käyttöön ne, jotka eivät ole päihderiippuvaisia ja jotka ovat saaneet rattijuopumuksesta ehdollisen tuomion.

Alkolukko on tehokkaassa käytössä vasta kun se on vakiovarusteena kaikissa autoissa. Liikenneturvallisuuksuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi Ruotsin mallia seuraten, että alkolukko olisi pakollinen uusissa kuorma- ja linja-autoissa vuonna 2010 ja kaikissa uusissa henkilö- ja pakettiautoissa vuonna 2012.

Promillet alas

Alkolukkojen yleistymistä odotellessa rattijuopumuksen promilleraja tulisi alentaa 0,2 promilleen. Raja tulisi välittömästi ottaa käyttöön väliaikaisen ajokortin haltijoille ja ammattiliikenteessä. Promillerajan lasku vähentää tutkimusten mukaan erityisesti uusien kuljettajien liikenneonnettomuuksia. Nuoria autettaisiin myös säätämällä alkoholin nauttimiskielto henkilö- ja pakettiautoihin, sillä noin viidesosassa vakavista vahingoista alkoholi oli nautittu autossa.

Kun poliisilla on riittävästi valvontalaitteita, tulisi siirtyä kaikkia kuljettajia koskevaan 0,2 promillen rajaan ja porrastaa rangaistukset promillelukemien mukaan. Ruotsissa ja Norjassa promilleraja on jo laskettu 0,2 promilleen, mikä seurantatutkimusten mukaan on raitistanut liikennettä. Lisäperusteena promillerajan laskemiselle on lisääntyvä alkoholin, huumeiden ja lääkkeiden sekakäyttö. Jo pienikin määrä alkoholia yhdistettynä muihin päihteisiin lisää onnettomuuden todennäköisyyttä huomattavasti. Ihmisille välittyvä nykyisin väärä kuva alkoholista liikenteessä, kun puhutaan 0,5 promillen "laillisesta rajasta". Tieliikennelain perusteluissa on pyrkimys täysraittiuteen.

Tunne kiinnijäämisen riskistä vähentää tehokkaasti rattijuopumusta. Valvontaa onkin tehostettu suuntaamalla sitä ajankohtiin ja paikkoihin, missä rattijuopot liikkuvat. Jos puhallusratsioita vielä järjestettäisiin vilkkaan liikenteen aikaan, syntyisi kaikille ohikulkijoille tunne valvonnan kattavuudesta.

Rattijuopumusvastaisuus lisääntyy

Liikenteessä pelätään entistä enemmän rattijuoppoja. Heistä ilmoitetaan aiempaa enemmän poliisille kännyköillä. Vuonna 2006 tehtyjen tutkimusten mukaan enemmistö kansalaisista kannattaa promillerajan laskemista ja hyväksyy alkolukat vähitellen pakollisiksi kaikkiin uusiin autoihin.

Myös rattijuopumuksesta annettavia rangaistuksia tulisi tarkistaa ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi. Moninkertaisten uusijoiden rangaistuksia tulisi tiukentaa ja niihin tulisi nykyistä useammin yhdistää auton konfiskointi (takavarikointi).

Alkoholiveron vähäistä nostamista lukuun ottamatta uuteen hallitusohjelmaan ei sisällynyt muita rattijuopumukseen vaikuttavia esityksiä. Tieliikenteen päihdeongelman vähentäminen tulisi sisällyttää hallituksen liikennepoliittiseen selontekoon eduskunnalle. Liikenneturva esitti turhaan hallitusohjelmaan toimenpiteitä rattijuopumuksen ehkäisemiseksi.